

ДІЯЛЬНІСТЬ ТУРИСТИЧНОГО СЕКТОРУ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID-19

Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця

Анотація. Автором дослідження визначено основні проблеми діяльності туристичного сектору в умовах пандемії COVID-19. Запропоновано заходи, покликані сприяти розвитку туризму в Україні з урахуванням кризових умов.

Ключові слова: туристичний сектор, пандемія COVID-19.

Tourism sector activity in the context of the COVID-19 pandemic

Abstract: The main problems of the tourism sector activity in the context of the COVID-19 pandemic are identified by the author of the study. The main directions of tourism development in Ukraine in crisis conditions are proposed in the work.

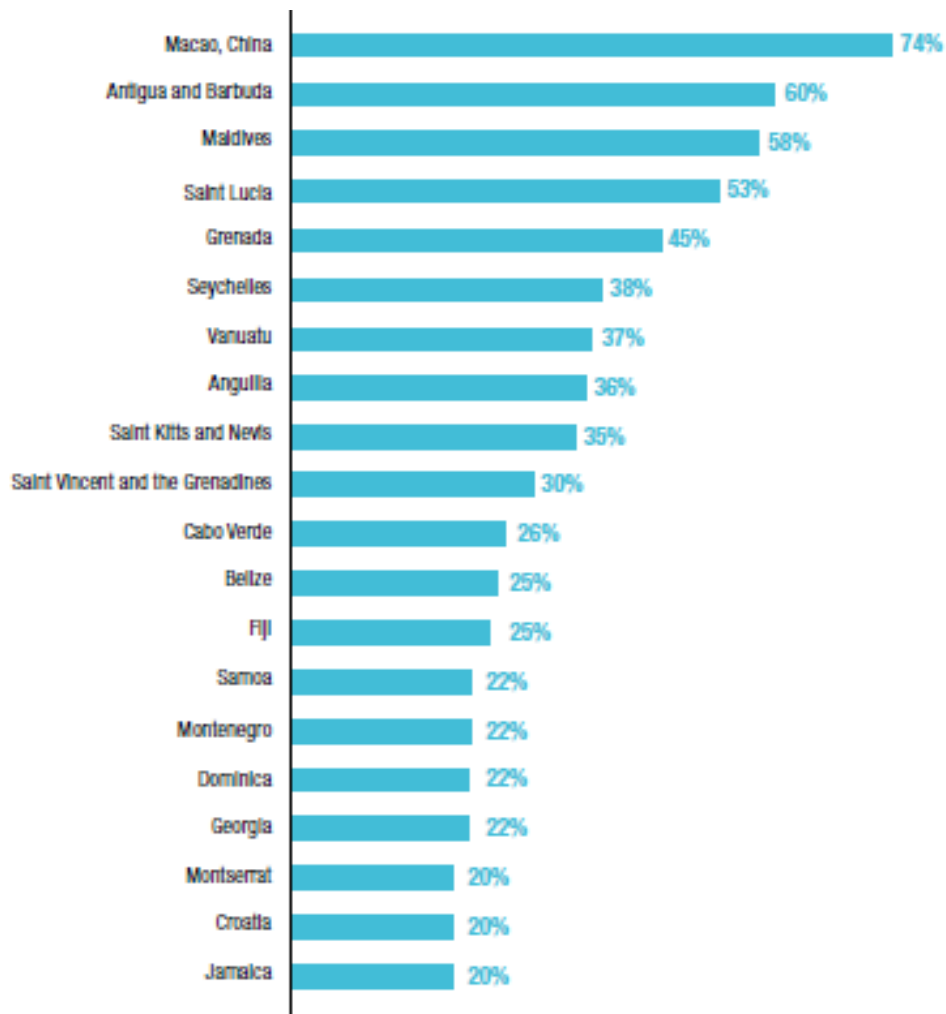
Keywords: tourism sector, COVID-19 pandemic.

Незважаючи на стійкі темпи росту, які демонстрував туризм в останні роки, як в розвинених країнах, так і таких, що розвиваються, створюючи значну додану вартість та стимулюючи зростання у пов'язаних галузях, світова туристична галузь не витримала негативного впливу глобальної пандемії. Більшість туристичних напрямків закрилися для відвідувачів, інші працюють в обмеженому режимі, багато туристичних підприємств збанкрутували, закриваються засоби розміщення та харчування.

На критичній ситуації в галузі акцентують увагу експерти ВТО. Як вони зазначають, міжнародний туризм є одним із секторів економіки, які найбільше постраждали від пандемії COVID-19. Всесвітня туристична організація ООН (ВТО ООН) оцінює втрати від 850 млн. до 1,1 млрд. зменшення міжнародних прибуттів туристів від 910 млн. до 1,1 трлн... Для найменш розвинених країн туризм також є важливою галуззю, що вносить в середньому 9,5 відсотка до їх ВВП. Для 42 з 47 найменш розвинених країн туризм вважається ключовим сектором економіки. Деякі країни з високим чи середнім доходом, такі як Хорватія, Греція та Таїланд, також суттєво залежать від туризму з часткою в'їзного туризму від 8 до 18 відсотків [1, р. 8]. Витрати на туризм у загальному ВВП відображають, наскільки економіка країни залежить від туризму. Відповідно розмір їх питомої ваги в сукупному ВВП свідчить про те, як сильно криза, що дестабілізувала роботу туристичного сектора, може позначитися на національній економіці держави.

Питому вагу витрат на в'їзний туризм в структурі ВВП представлено на рис. 1. Як видно із рис. 1, частка доходної частини ВВП, яка припадає на туризм, в багатьох країнах є доволі високою, а в деяких навіть більша за 50%. Це свідчить про високу залежність країни від туристичної діяльності та від певних ризиків, що з нею пов'язані. Слід зазначити, що на теперішній час внаслідок пандемії туристичний сектор знаходиться на межі виживання. Значні збитки у туристичній галузі обумовлено зниженням сукупних доходів, закриттям кордонів, обмеженням пересувань, відповідним скороченням туристичних відвідувань та ін.

Пандемія COVID-19 внесла свої корективи не тільки у діяльність туристичної сфери, але й у функціонування всіх секторів економіки. Так, за даними [2, р. 5] крім туристичної економіки, пандемія спричинила світову економічну кризу, а це, в свою чергу, має наслідки для відновлення туризму. ОЕСР прогнозує, що глобальний ВВП різко впаде на 4,2% у 2020 році, перш ніж повернутися до допандемічного рівня до кінця 2021 року. Загальне зниження сукупних доходів не сприятиме збільшенню туристичних потоків навіть за умов відкриття кордонів та зняття обмежень для відвідувань.

Рис. 1. Витрати на візний туризм як частка ВВП, обрані економіки, 2018 [1, с. 8]

За висновками ВТО криза в туристичній галузі має дуже відчутні економічні та соціальні наслідки для багатьох людей, місць та підприємств, а також для економіки в цілому. Туризм генерує надходження іноземної валюти, підтримує робочі місця та бізнес, стимулює регіональний розвиток та підтримує місцеві громади. До пандемії цей сектор безпосередньо формував 4,4% ВВП, 6,9% зайнятості та 21,5% експорту послуг у країнах ОЕСР в середньому (і 6,5% світового експорту відповідно до Світової організації торгівлі) [2, р. 3]. Непрямий вплив зниження туристичної активності оцінити значно складніше, але він також існує, і його наслідки відчуватимуться і надалі. Це стосується насамперед зниження економічної активності в туристичних дестинаціях та падіння туристичного попиту взагалі.

На туристичну галузь України пандемія коронавірусу спричинила двоякий вплив – з одного боку, закриття кордонів певним чином стимулювало розвиток внутрішнього туризму, з іншого – зменшення доходів населення та скорочення виїзного потоку негативно вплинуло на діяльність туристичних підприємств, частина яких вимушена була взагалі припинити своє існування. За офіційними даними [3, с. 5] поряд із виїзним туризмом значних втрат зазнав і внутрішній туризм. В цілому, втрати туристичної галузі в Україні оцінюються у понад 1,5 млрд дол. США. Пізній початок курортно-рекреаційного сезону внаслідок впровадження обмежувальних заходів також створив кумулятивний ефект, який негативно вплинув як на індустрію відпочинку та подорожей, так і на супутні галузі – готельно-ресторанний бізнес, транспорт (пасажирські перевезення), роздрібну торгівлю, індустрію розваг та діяльність установ культури. На додачу до поточних та прогнозованих втрат, сфера туризму Українських Карпат цього року вже постраждала від низького попиту на гірськолижний відпочинок внаслідок аномально теплої зими.

Подолання наслідків глобальної кризи, спричиненою пандемією COVID-19, - складне завдання, як для економічної науки, так і для практики господарювання. Вирішення питань розвитку туристичного сектору в умовах пандемії ускладнюється відсутністю відповідного теоретичного базису, а також глобальним характером проблеми. Таким чином, ситуація у вітчизняній туристичній галузі вимагає розробки принципово нових науково обґрунтованих підходів та практичних рекомендацій щодо покращення стану туризму в Україні з урахуванням впливу глобальної пандемії.

На наш погляд, вирішення складної ситуації в туристичній сфері потрібно розпочинати з державної підтримки широкого економічного відновлення, стимулювання ділової активності в першу чергу в тих секторах, які найбільш постраждали від пандемії. Крім того, необхідно вживати заходи для обмеження невизначеності при реалізації стратегії розвитку туристичної галузі. Сприяння розвитку внутрішнього туризму має бути реалізоване головним чином шляхом створення сучасної інфраструктури, підтримки та реставрації об'єктів культурної спадщини, пам'яток архітектури, розвитку транспортного сполучення тощо. Також важливого значення набувають питання стимулювання туристичних операторів та турагентів, які орієнтуються на внутрішній туризм. Вважаємо, що необхідно забезпечити інформаційну підтримку таким суб'єктам туристичної діяльності через рекламу вітчизняних туристичних дестинацій та просування українських турпродуктів на міжнародному ринку. Це стосується у тому числі створення позитивного іміджу країни засобами мас-медіа, усунення упереджень і реалізації стратегії позитивного та надійного партнерства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Covid-19 and Tourism: Assessing the Economic consequences. - United Nations Conference on Trade and Development. – 2020. [Electronic document]. URL: https://unctad.org/system/files/official-document/ditcinf2020d3_en.pdf
2. Rebuilding tourism for the future: COVID-19 policy response and recovery. OECD. - 2020. [Electronic document]. URL: https://read.oecd-ilibrary.org/view/?ref=137_137392-qsvjt75vnh&title=Rebuilding-tourism-for-the-future-COVID-19-policy-response-and-recovery
3. Щодо розвитку туризму в Україні в умовах підвищених епідемічних ризиків. Аналітична записка. Національний інститут стратегічних досліджень. - 2020. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2020-06/turyzm-v-ukraini.pdf>

Стрижак Олена Олегівна, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри туризму, Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця, Харків, e-mail: sssselellennnn@gmail.com

Stryzhak Olena, Ph.D., Associated Professor, Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics, Department of Tourism, Kharkiv, e-mail: sssselellennnn@gmail.com